

UTILITATEA

Utilitatea economică

Utilitate individuală, totală și marginală

Legea utilității descrescânde

Utilitatea cardinală și utilitatea ordinală

Utilitatea economică desemnează capacitatea unui bun economic (reală sau presupusă) de a

- satisface o dorință (trebuință) umană
- aprecierea capacității de a satisface o trebuință
- reflectarea importanței pe care un individ o atribuie unui bun, unei anumite cantități dintr-un bun.
- aprecierea utilității are un caracter preponderent subiectiv, dar are la bază și elemente obiective
- perceperea acestor caracteristici obiective are însă un pronunțat caracter individual,

pentru ca ceva să fie util este necesar ca el să

- îndeplinească anumite condiții și anume:
 - Existența (sau imaginarea) unei relații între calitățile unui bun și o anumită trebuință.
 - Cunoașterea acestor proprietăți utile (sau credința în existența lor).
 - Capacitatea de punere în valoare, de folosire a respectivelor proprietăți utile.

- aprecierea utilității nu este globală
- nu apreciem utilitatea în general ci utilitatea fiecărei unități (doze), adică utilitatea individuală:

☞ Utilitatea individuală este înțeleasă ca fiind satisfacția procurată de o singură unitate, de o anumită doză dintr-un bun într-o unitate de timp.

- Utilitatea individuală (u_i) este descrescătoare, respectiv utilitatea fiecărei unități adiționale este mai mică ca a celei precedente:

$$u_1 > u_2 > \dots > u_n$$

Descreșterea utilității individuale are legătură cu acea legitate a evoluției trebuințelor, conform căreia intensitatea de manifestare a unei nevoi scade pe măsură ce aceasta este satisfăcută continuu în mod corespunzător.

Utilitatea totală

- satisfacția pe care o procură consumul mai multor doze (unități) sau a tuturor dozelor (cantităților) disponibile dintr-un anumit bun sau din mai multe bunuri într-o unitate de timp.

$$U_T = \sum u_i$$

$$U_T = \sum_j \sum_i u_{ij}$$

Utilitatea marginală

- satisfacția suplimentară, sporul de utilitate (totală), obținut ca urmare a creșterii cantității consumate dintr-un anumit bun sau din mai multe bunuri .
- Se determină fie prin măsurarea modificării (sporului) utilității totale, fie prin însumarea utilităților individuale ale unităților adiționale consumate:

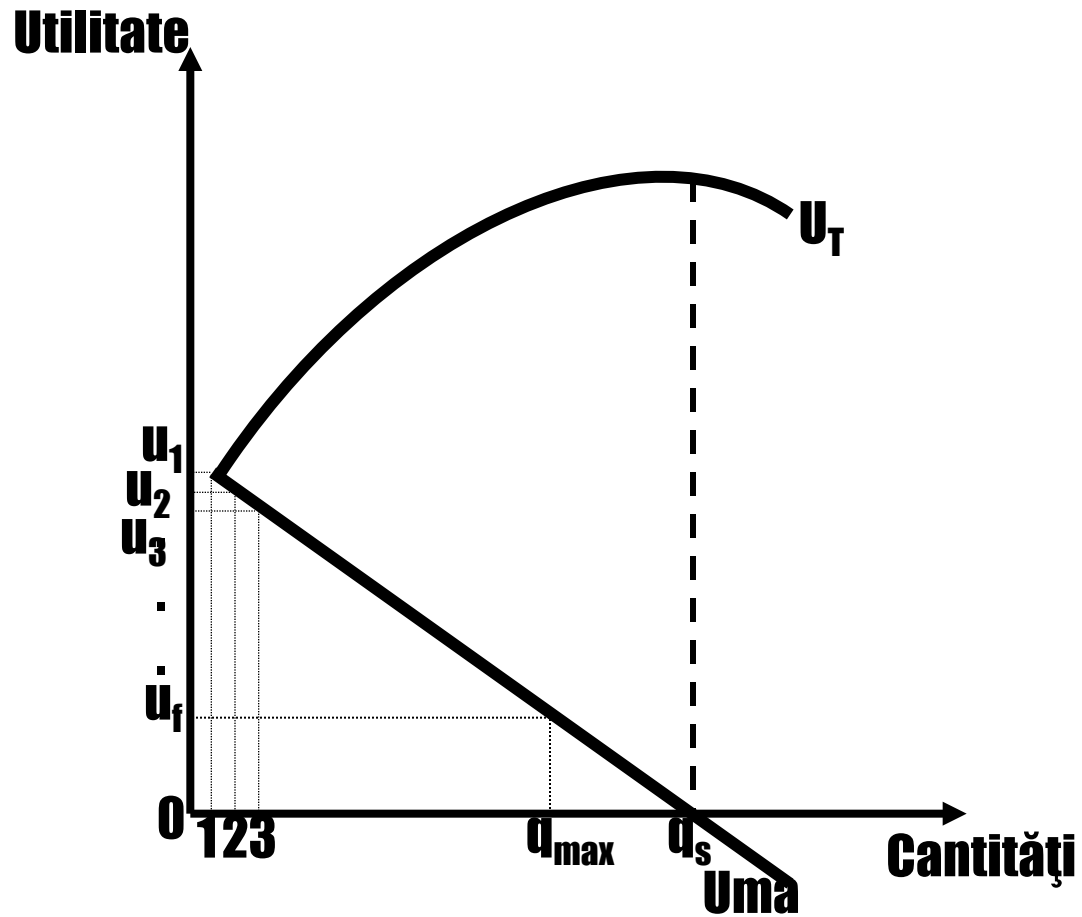
$$Uma = \frac{\Delta U_T}{\Delta q}$$

$$Uma = (U_T)'$$

$$Uma = U_T(k) - U_T(k-1) = \sum_{i=1}^k u_i - \sum_{i=1}^{k-1} u_i$$

unde u_k este utilitatea individuală a celei de a k unități (doze).

Evoluția utilității individuale, totale și marginale

Utilitatea marginală finală (limită) exprimă satisfacția procurată de ultima unitate (doză) disponibilă sau dorită dintr-un bun oarecare.

- Evoluția utilității (individuale, marginale și finale) – în forma în care a fost prezentată în cele de mai sus – exprimă relațiile care se stabilesc între trebuințele și dorințele indivizilor și utilitatea fiecărei unități (doze) consumată succesiv dintr-un bun economic și dă conținut *legii utilității marginale descrescătoare* (sugerată, se pare, pentru prima dată de către Goessen) .

Măsurarea cardinală a utilității - utilitatea este măsurată direct cu ajutorul unei unități de măsură speciale (unități de utilitate sau utili) și se exprimă prin numere.

Măsurarea ordinală a utilității - utilitatea este apreciată (și nu măsurată numeric), iar rezultatul aprecierii o reprezintă o ordine, o succesiune a mărfurilor în funcție de criteriul preferințelor sau al gusturilor.

Alegerea consumatorului rațional: Utilitatea cardinală

$$u_i = \max$$

sau

$$u_i / p_i = \max$$

adică: $U_T(x_i, x_j) = \max$:

$$\frac{U_{ma_i}}{p_i} = \frac{U_{ma_j}}{p_j}$$

Alegerea consumatorului rațional: Utilitatea cardinală

Unit. (doza)	Hrană <i>A</i>	Haine <i>B</i>	Băuturi <i>C</i>	Igienă <i>D</i>	Locuință <i>E</i>
1	50	41	32	23	14
2	40	31	21	11	0
3	30	22	13	0	
4	20	12	(-3)		
5	10	0			
6	(-2)				

1A > 1B > 2A > 1C > 2B > 3A > 1D > ... > 5A
50 > 41 > 40 > 32 > 31 > 30 > 23 > ... > 10

Alegerea consumatorului rațional: Utilitatea ordinală

Modelul cuprinde următoarele elemente principale:

- axiomele teoriei ordinale de alegere;
- relațiile (funcțiile) de indiferență ale consumatorului (izoutilitate);
- rata marginală de substituție între bunuri;
- limita (frontiera) bugetară și
- echilibrul consumatorului.

Axiomele teoriei ordinale de alegere:

- comparabilitatea (relația de ordine completă)
- reflexivitate a
- tranzitivitatea
- nesațierea (non-saturarea)
- continuitatea (relația de indiferență)
- convexitatea (semistrictă)

Funcțiile de indiferență ale consumatorului - mulțimea tuturor combinațiilor posibile din diferite cantități de bunuri, corespunzătoare fiecărui nivel al utilității totale.

$$U_T(i) = U(q_1, q_2, \dots, q_n)$$

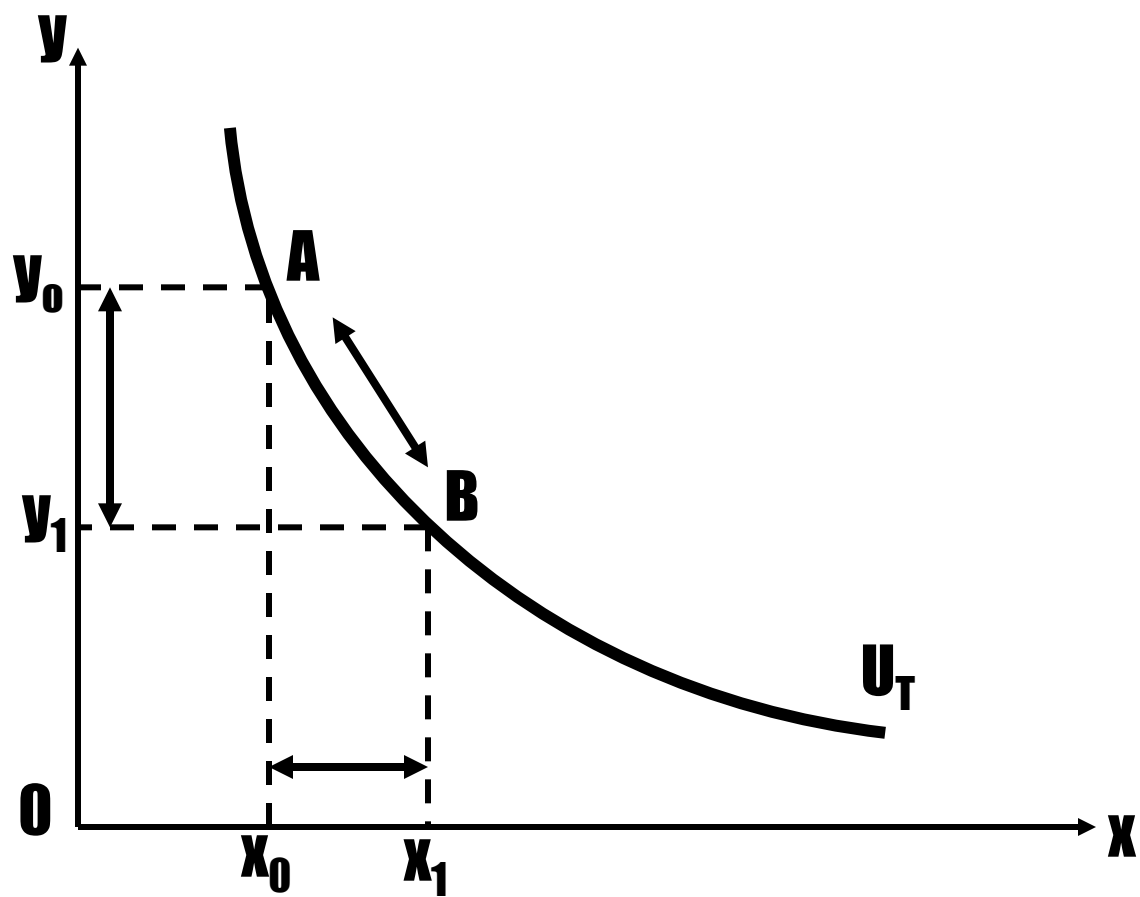
Pentru două bunuri (sau coșuri de bunuri) este vorba de o familie de curbe de indiferență:

$$U_T(i) = U(x, y)$$

Curba de indiferență a consumatorului (izoutilitate) - ansamblul combinațiilor dintre diferite cantități din două bunuri (sau coșuri) ce aduc un anumit nivel (același) al utilității totale:

$$U_T = U(x, y)$$

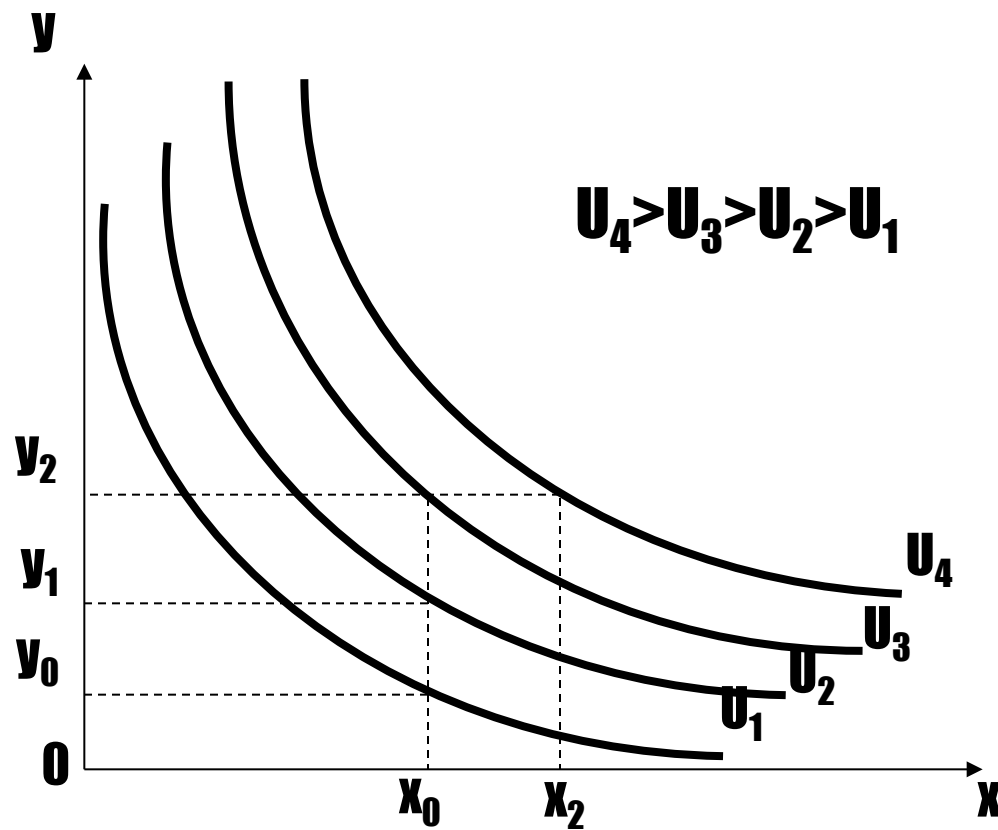
Curba de izoutilitate

În fiecare punct de pe curba de indiferență (A, B,...) în care realizează diferite combinații între o anumită cantitate din produsul X și o anumită cantitate din produsul Y, consumatorul obține același nivel de utilitate (satisfacție) totală. Aceasta înseamnă că subiectului îi este indiferent ce combinație este prezentă în coșul său de consum.

Fiecărui nivel posibil al utilității îi va corespunde o asemenea relație (funcție) și, deci, o curbă proprie de izoutilitate. Se formează, astfel, o *familie de curbe de indiferență (sau o hartă a curbelor de indiferență)*. Pe măsură ce ne depărtăm de originea axelor, curbele reflectă nivele tot mai ridicate de utilitate, corespunzătoare unui consum tot mai mare de bunuri.

Familie de curbe de izoutilitate

Curbele de indiferență tipice se caracterizează prin următoarele trăsături:

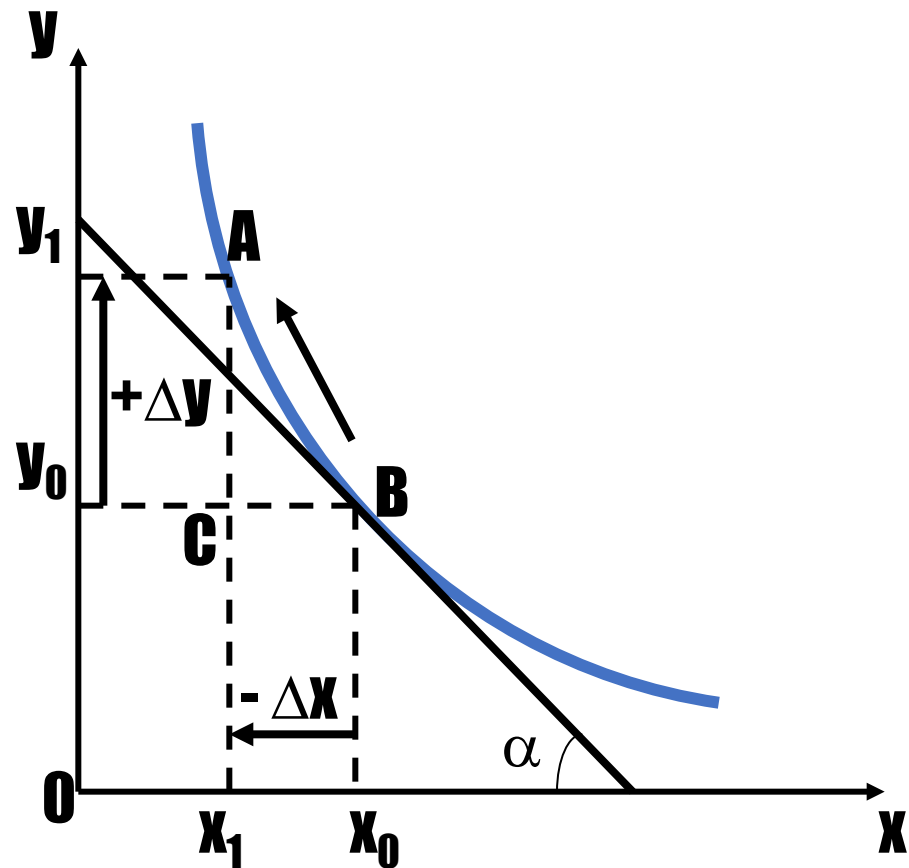
- fiecare în parte indică un anumit nivel de utilitate
- de-a lungul uneia și aceleiași curbe, sporul de utilitate totală este nul
- sunt continue: funcția de utilitate este definită ca fiind continuă (permite și presupune variații infinitezimale)
- panta este întotdeauna negativă, datorită acțiunii legii descreșterii utilității marginale
- curbele aparținând unei familii de curbe de indiferență nu se intersectează, deoarece cu aceleași combinații nu se pot obține nivele diferite de utilitate totală
- sunt convexe (în raport cu originea), datorită descreșterii ratei marginale de substituire între bunuri.

Rata marginală de substituție între bunuri

- -cantitatea suplimentară care trebuie consumată dintr-un bun pentru a compensa reducerea cu o unitate (doză) a cantității consumate dintr-un alt bun astfel încât utilitatea totală să rămână aceeași.
- Evident această cantitate este determinată de raportul dintre utilitățile marginale a celor două bunuri.

$$R_{ms} = \left| \frac{\Delta y}{\Delta x} \right| = \frac{U_{ma}[x]}{U_{ma}[y]}$$

Rata marginală de substituție între bunuri

Prin trecerea din punctul A în punctul B al curbei de indiferență, consumatorul realizează o substituție între bunuri. Diminuarea cantităților consumate din produsul X (de la x_0 la x_1), se cere compensată printr-o creșterea a cantităților consumate din Y (de la y_0 la y_1), dacă se dorește menținerea nivelului de satisfacție, a utilității totale.

Ceea ce s-a modificat este structura consumului și nu gradul de satisfacere.

Pentru variații infinitezimale, R_{ms} se identifică cu valoarea tangentei la curba de indiferență în punctul B, respectiv cu panta tangentei (m_B) în acel punct.

$$R_{ms} = \frac{y_1 - y_0}{x_1 - x_0} = \left| \frac{\Delta y}{\Delta x} \right| = \frac{CB}{AC} = \text{tg}[180 - \alpha] = -m_B = \frac{U_{ma}[x]}{U_{ma}[y]}$$

Restricția (constrângerea) de buget a

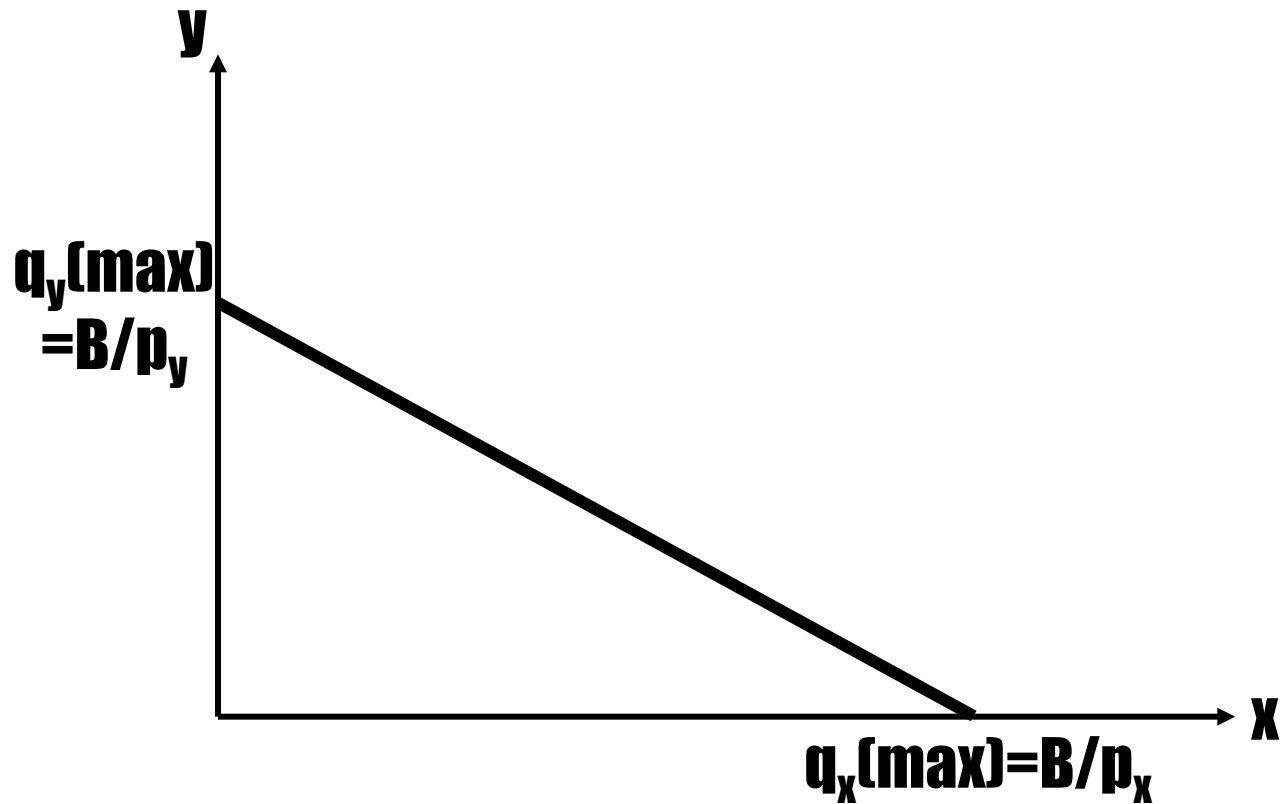
- mulțimea tuturor posibilităților de cumpărare a diferite cantități din bunurile dorite în limita venitului disponibil a consumatorului.

Constrângerea bugetară în cazul a 2 bunuri (sau coșuri se exprimă sub forma dreptei bugetului.

Dreapta bugetului consumatorului

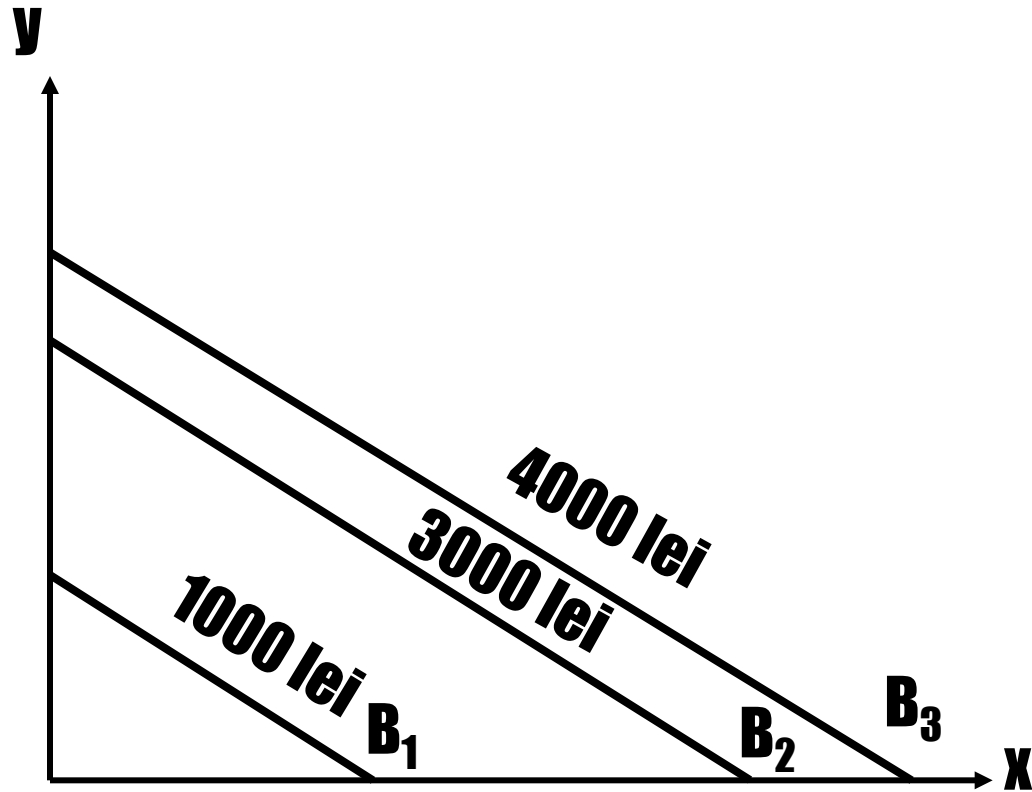
- totalitatea combinațiilor dintre cantitățile maxime din două bunuri (sau coșuri de bunuri) care pot fi achiziționate cu suma de bani de care dispune consumatorul la un moment dat. Fiecărui nivel de venit îi va corespunde o asemenea dreaptă.
- Aceasta reprezintă în fapt **frontiera posibilităților de cumpărare** a consumatorului și implicit frontiera posibilităților sale **de consum**.

Dreapta bugetului consumatorului

Dreapte de buget

Fiecărui nivel de venit îi va corespunde o asemenea dreaptă.

Dreapta bugetului consumatorului

- În orice punct de pe dreapta bugetului cheltuiala totală (efortul) este același, ceea ce diferă este repartiția între cele două bunuri, modul de cheltuire a venitului disponibil. În orice punct de pe dreapta de buget, venitul este cheltuit integral:

$$VT = p_X * q_X + p_Y * q_Y$$

- Panta sau înclinația dreptei de buget este determinată de raportul dintre prețurile celor două mărfuri.

Echilibrul (optimul) consumatorului

